

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรับรู้สารสนเทศในยุคปัจจุบันนี้ ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลเนื่องมาจากวิทยาการใหม่ ๆ ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสมาชิกในสังคมเพื่อให้สังคมไทยมีศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ต่อเนื่องจนถึงฉบับที่ 9 ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งให้คนเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติที่มีความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น ซึ่งการศึกษานับเป็นพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพของคนในชาติ (นาคระพินท์ เบญจวงศ์, 2548, หน้า 31)

ประเทศไทยได้มีการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคตหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศจึงต้องเตรียมความพร้อมของคนให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความสามารถ รวมทั้งพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ ให้สามารถปรับตัวพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสังคมอาเซียนเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 6)

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีประกาศตั้งครั้งแรกเป็น “วิทยาลัยครูจันทบุรี” วิทยาลัยครูจันทบุรี เปิดสอน ครั้งแรกในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงใน พ.ศ. 2515 และในปี พ.ศ. 2518 ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2528 จึงได้เปิดสอนสาขาวิทยาศาสตร์ และสาขาศิลปศาสตร์และในปี พ.ศ. 2548 ได้ขยายการเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้นหนึ่งสาขา คือ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เปิดสอนจำนวน 7 คณะ เปิดสอนระดับปริญญาตรี 11 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 3 หลักสูตร (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2555, หน้า 1)

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตรายส่งเสริมวิทยฐานะครู

การให้บริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นแหล่งทางวิชาการชั้นสูง มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิและความรู้เพียงพอที่จะให้บริการแก่ชุมชน เผยแพร่วิชาการซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ดีขึ้น ซึ่งนับเป็นภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีในการเป็นศูนย์บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้ดำเนินโครงการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาที่ควรมุ่งเน้นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้เป็นมหาวิทยาลัยแนวหน้าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัย และการที่จะบรรลุบทบาทด้านนี้ อันทำให้มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและมีบทบาทที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถบริการทางวิชาการแก่สังคมได้ตรงตามความต้องการของสังคม

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งระบบที่มีการจัดประมวลประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนตามหลักสูตรใหม่ คือ มุ่งให้นักเรียนรู้จักหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยของแต่ละบุคคล ช่วยวางรากฐานให้นักเรียนเป็นผู้รักและสนใจการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนเป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่านใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกสำหรับนักเรียนและครู ผู้บริหาร คณะครู และบรรณารักษ์ จึงต้องร่วมมือกันส่งเสริมให้ห้องสมุดเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกเหนือจาก การเรียนในห้องเรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้าห้องสมุดได้รับสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ ถูกต้อง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์และได้

ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด (จันทร์เพ็ญ กล่อมขาวใจ, 2544, หน้า 92) ที่ผ่านมาห้องสมุดโรงเรียนพัฒนาไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจากขาดแคลนบุคลากรประจำห้องสมุดหรือบรรณารักษ์ ทรัพยากรสารสนเทศไม่เพียงพอ ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องศึกษาความต้องการของบุคลากรในเขตพื้นที่บริการการศึกษาให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สามารถกำหนด และจัดการรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และคาดการณ์แนวโน้มความต้องการ และความจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต นอกจากนี้จะได้กำหนดรูปแบบของหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ในการบริการทางวิชาการแก่สังคมให้มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการการบริการวิชาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับห้องสมุดโรงเรียนโดยมุ่งเน้นศึกษาในด้านรูปแบบและเนื้อหาของกิจกรรมบริการวิชาการทางด้านห้องสมุด รวมถึงรูปแบบในการบริการวิชาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สอดคล้องกับความต้องการของครูบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการพิจารณาเนื้อหาของหลักสูตร กำหนดกิจกรรม และวางแผนการดำเนินการให้บริการทางวิชาการแก่ห้องสมุดโรงเรียน เพื่อให้สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นแหล่งบริการทางวิชาการของท้องถิ่นในเขตบริการการศึกษาในจังหวัดจันทบุรีได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการการบริการวิชาการของครูบรรณารักษ์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการบริการวิชาการของครูบรรณารักษ์และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานในห้องสมุด
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการวิชาการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี แก่โรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความต้องการบริการวิชาการแตกต่างกัน
2. ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความต้องการสร้าง

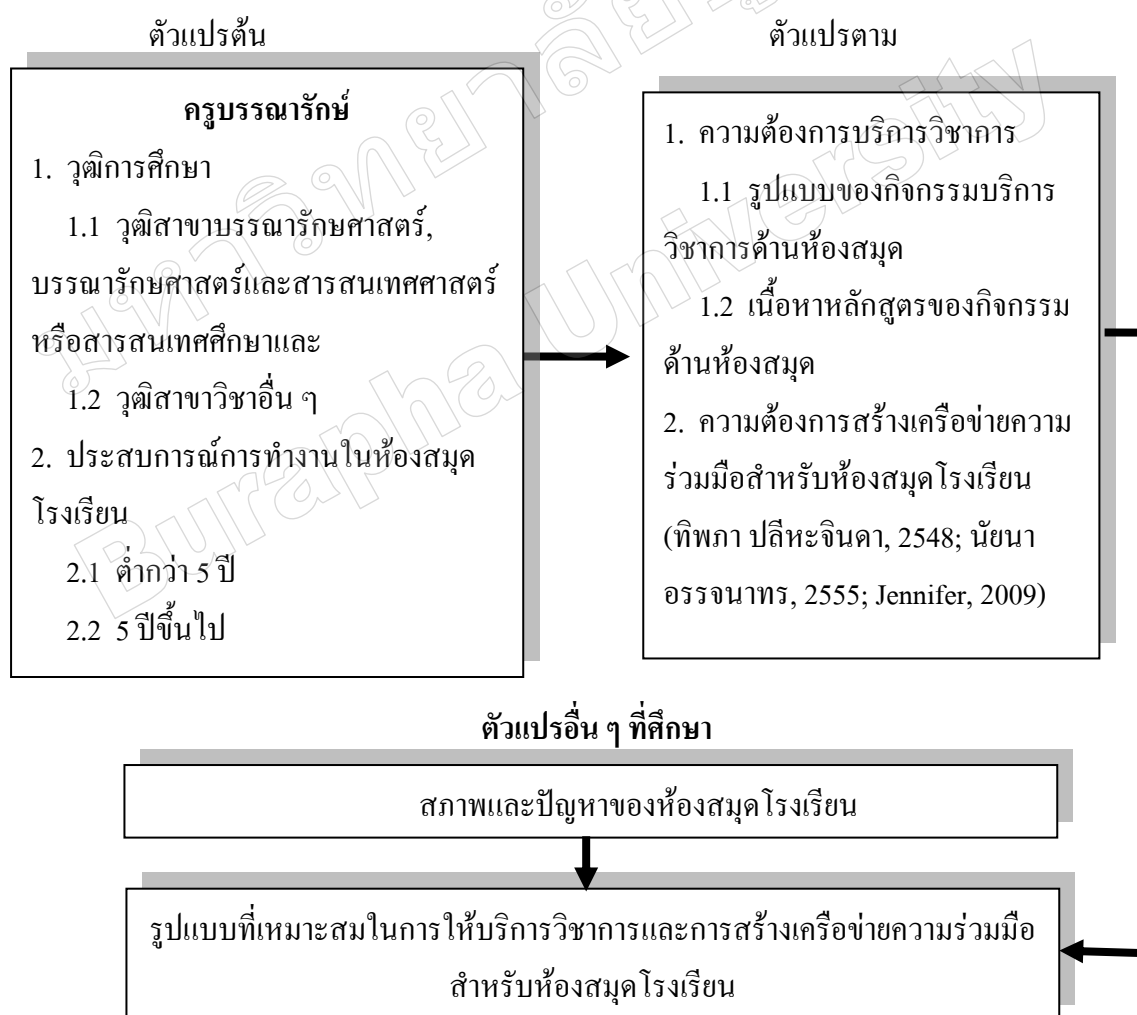
เครือข่ายความร่วมมือแตกต่างกัน

3. ครอบรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีประสพการณ์การทำงานในห้องสมุดต่างกัันมีความต้องการบริการวิชาการแตกต่างกัน

4. ครอบรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีประสพการณ์การทำงานในห้องสมุดต่างกัันมีความต้องการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้ข้อมูลทั่วไปของครูบรรณารักษ์และสภาพของห้องสมุดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งปัญหา/ อุปสรรคในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ทราบความต้องการ บริการวิชาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของห้องสมุดโรงเรียน โดยผลการวิจัยได้นำเสนอรูปแบบในการบริการวิชาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สอดคล้องกับความต้องการของครูบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี ซึ่งสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จะสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร กำหนดกิจกรรม และวางแผน การดำเนินการให้บริการทางวิชาการแก่ห้องสมุดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการของครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของครูบรรณารักษ์และห้องสมุดโรงเรียน ความต้องการเข้าร่วมบริการวิชาการด้านห้องสมุดและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ปัญหา และ อุปสรรคในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา จังหวัดจันทบุรี จำนวน 244 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูบรรณารักษ์หัวหน้าห้องสมุด โรงเรียนละ 1 คน โดยเลือก จากการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 152 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น

3.1.1 วุฒิการศึกษาของครูบรรณารักษ์

3.1.2 ประสบการณ์การทำงานในห้องสมุดของครูบรรณารักษ์

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ความต้องการบริการวิชาการ

3.2.2 ความต้องการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับห้องสมุดโรงเรียน

3.3 ตัวแปรอื่นๆที่ศึกษา

3.3.1 สภาพและปัญหาของห้องสมุดโรงเรียน

3.3.2 รูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการวิชาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับห้องสมุดโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริการวิชาการ หมายถึง กิจกรรมที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีจัดขึ้นเพื่อให้บริการแก่โรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียน เป็นการให้บริการความช่วยเหลือแนะนำด้านต่าง ๆ การจัดฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของห้องสมุดโรงเรียน

ความต้องการบริการวิชาการ หมายถึง ความต้องการจะเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนหรือรับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ของครูบรรณารักษ์เพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การพัฒนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี และความร่วมมือระหว่างห้องสมุดโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี กับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา จังหวัดจันทบุรี

ครูบรรณารักษ์ หมายถึง ครูที่ได้รับการบรรจุให้เป็นบรรณารักษ์โดยตรง หรือครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร โรงเรียนให้เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานห้องสมุด

รูปแบบที่เหมาะสมในการให้บริการวิชาการ หมายถึง วิธีการจัดบริการวิชาการ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียน ประกอบด้วยรูปแบบเนื้อหา เครื่องมือ/ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการบริการวิชาการ และความต้องการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ตลอดจนสภาพและปัญหาของห้องสมุดโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดจันทบุรี หมายถึง โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จันทบุรี เขต 17

วุฒิการศึกษา หมายถึง ครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์,
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์หรือสารสนเทศศึกษา และครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิ
การศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ครูบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การทำงาน
ในห้องสมุดโรงเรียนต่ำกว่า 5 ปีและ 5 ปีขึ้นไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University